

УДК 811.161.2

Ю.О. ЦИГВІНЦЕВА, доктор філософії, молодший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: julivoznuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9684-3840>

ВАРШАВСЬКІЙ УКРАЇНІСТИЦІ – 70 років

Цьогоріч відсвяткувала 70-літній ювілей кафедра україністики Варшавського університету — один із найстаріших українознавчих наукових осередків у Польщі та Західній Європі. Її історія пов'язана з постатями Івана Івановича Огієнка, Романа Степановича Смаль-Стоцького та Мирона Михайловича Кордуби й сягає ще першої половини ХХ ст. Офіційно ж кафедру заснував у листопаді 1953 року професор Пшемислав Зволінський, а першим українським ученим, що очолив її, став Степан Петрович Козак, випускник Київського державного (нині — національного) університету імені Тараса Шевченка. Сьогодні науковці кафедри працюють під керівництвом доктора гуманітарних наук Катажини Якубовської-Кравчик та вивчають українські діалекти, порівнюють українську та польську мови, виконують етнолінгвістичні та соціолінгвістичні дослідження, аналізують політичну мову та мову ЗМІ, вивчають українську літературу різних періодів та твори сучасних українських авторів, польсько-українське пограниччя, взаємні культурні й літературні впливи, активно просувають українську науку, мову, літературу, культуру в європейське гуманітарне середовище.

З нагоди ювілею кафедри 15—16 червня 2023 року у Варшаві в мішаному форматі відбувалася міжнародна наукова конференція «Tradycje i wyzwania studiów ukrainistycznych we współczesnym świecie / Традиції та виклики українознавства в сучасному світі».

Цитування: Цигвінцева Ю.О. (2023). Варшавській україністиці – 70 років (наукова хроніка). *Українська мова*, 4(88), 136–141.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Науковий захід об'єднав мовознавців з різних країн — Грузії, Канади, Німеччини, Польщі, Словаччини, США, України, Хорватії, Чехії. У конференції взяли участь учені з багатьох наукових установ і вишів України: Бердянського державного педагогічного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця), Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України (Київ), Інституту книгознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (Київ), Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України (Київ), Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича (Львів), Інституту української мови НАН України (Київ), Історико-етнографічного заповідника «Переяслав», Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського університету імені Бориса Грінченка, Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, Криворізького державного педагогічного університету, Львівської національної академії мистецтв, Львівського національного університету імені Івана Франка, Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (Полтава), Міжнародної школи україністики НАН України (Київ), Національної академії вищої освіти України (Київ), Національної академії внутрішніх справ (Київ), Науково-дослідного інституту українознавства МОН України (Київ), Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ), Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного університету «Острозька академія», Національного університету «Львівська політехніка», Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, Олексіївського ліцею Краснокутської селищної ради (Харківська область), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ), Рівненського державного гуманітарного університету, Сумського державного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (Київ), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Українського державного університету залізничного транспорту (Харків), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Захід відбувся під патронатом ректора Варшавського університету професора Алойзи Новака та посла України в Республіці Польщі Василя

Зварича. *Василь Зварич* привітав співробітників Варшавського університету з визначною річницею та подякував науковцям кафедри за вагомий внесок у викладання та вивчення української мови, історії, культури й літератури в Польщі, усебічну підтримку України в умовах російської збройної агресії. Від імені Посольства України в Республіці Польщі він вручив колективу кафедри україністики Варшавського університету подяку за багаторічну сумлінну й плідну працю на ниві українознавства, внесок у польсько-українські наукові та культурні зв'язки. Посол наголосив на важливості глибоких досліджень власної ідентичності та взаємних наукових контактів, адже від того, як добре українці й поляки знатимуть одне одного, залежить спільне майбутнє Польщі та України в Європі.

Подяку керівництву Варшавського університету та Посольству України в Республіці Польщі за незмінну підтримку від усіх колег висловила *Катажина Якубовська-Кравчик*, яка розповіла про головні здобутки співробітників кафедри за 70 років її діяльності, детальніше зупинившись на виданнях останнього десятиріччя та співпраці з україністами всього світу, зокрема згадала й про тісні професійні зв'язки з Інститутом української мови НАН України. Вона зауважила, що кафедра не лише виконує дослідження з україністики, але й популяризує Україну в Польщі.

З вітальним словом виступила також декан факультету прикладної лінгвістики Варшавського університету, професор, доктор габілітований *Магдалена Ольпінська-Шкелко*.

Упродовж двох днів було виголошено близько 160 доповідей. Під час пленарного засідання та 19 секційних зустрічей науковці обговорювали теми з різних напрямів українознавства. Зокрема, увага була зосереджена довкола медійно-дискурсивного простору сучасної України, новітньої української літератури, українського історико-літературного процесу, викликів лінгвістики в українському контексті, розвитку лексико-семантичної системи української мови, методики викладання українознавчих дисциплін у різних навчальних закладах, європейського та вітчизняного виміру україністики, культурологічних та мистецькознавчих досліджень, об'єднувальних процесів та конфліктів в Україні, дискусій про українську ідентичність тощо. Кожен блок доповідей супроводжувало жваве й зацікавлене обговорення.

На пленарному засіданні виголосили доповіді авторитетні науковці, які представили актуальні напрями сучасної україністики: *Олена Галета* («Література як мовотворчість: Словник війни Остапа Сливинського»), *Алла Ярова* («Росія як об'єкт співчуття: дезінформаційний наратив у європейському контексті покаяння»), *Ярослав Поліщук* («Doświadczenia i horyzonty polskiej ukrainistyki literacko-kulturowej / Досвід і обрії польської літературної та культурологічної україністики»), *Наталія* та *Богдан Тихолози* («Frankoznawstwo jako dziedzina ukrainistyki i slawistyki: aspekty narodowe i międzynarodowe / Франкознавство як галузь українознавства та славістики: національний та міжнародний аспекти»), *Ганна Дидик-Меуш* («Від мови до мовлення, від системи до узусу: історика мови в

сучасній мовознавчій парадигмі), **Юрій Шевчук** («Англіцизми як новий виклик для використання, вивчення та викладання української мови»). У центрі уваги доповідачів, окрім власне наукових роздумів про сучасну українську мову, літературу, культури, педагогіку, історію, незмінно перебувала основна й болісна тема сьогодення — російсько-українська війна. Дослідники говорили про сакралізацію мови під час війни, її роль для вираження емоцій, подолання травм, мову як інструмент усних та письмових свідчень війни, засіб історичної пам'яті та обстоювання і збереження національної ідентичності, мовні інновації, пов'язані з воєнною тематикою і новими суспільними реаліями тощо.

На секційних засіданнях з доповідями виступили 9 наукових співробітників Інституту української мови НАН України: **Володимир Труб** («Про різноманітність чинників, які створюють складнощі для нормалізації поточної мовної ситуації в Україні»), **Лариса Мовчун** («Лексема мова як засіб збереження національної ідентичності українців: римологічний аспект»), **Ніна Горголюк** («Я- та Він-речення у фокусі когнітивної теорії модальності»), **Лариса Колибаба** (співавтор **Світлана Романюк**, «“Товариство, ми ж нічого особливого не вимагаємо!”», або знову про граматичні форми звертань в українському політичному дискурсі ХХІ ст.»), **Ірина Казимирова** («Ретроспектива номінацій відмінків української мови: термінографічний аспект»), **Ніна Яценко** («Системно-структурний напрям в українському термінознавстві (20—30-ті роки ХХ ст.)»), **Ірина Брага** («Динаміка української національно-мовної ідентичності мешканців Сумщини (період повномасштабної війни Росії проти України)»), **Оксана Васецька** («Полілексійність термінів фонетики I половини ХХ ст.»), **Юлія Цигвінцева** («Між бібліотекою та ноутбуком: застосування електронних інформаційно-освітніх ресурсів під час викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі»).

Змістовними та вартими уваги були й інші доповіді з мовознавства, виголошені на кількох секціях. Вони стосувалися різних проблем української мови: а) розвитку лексико-семантичної системи — виступи **Анатолія Загнітка** («Сучасна лінгвофемінізація: від модерну до постмодерну»), **Зоряни Куньч** («Вивчення семантичних модифікацій на прикладі детермінування»), **Марини Навальної** («Інновації в текстах українських масмедіа воєнної тематики»), **Олени Кадочнікової** («Культурно-національні конотації в системі назв волонтерських організацій на підтримку української армії»), **Галини Вокальчук** та **Наталії Адах** («Українська неологія доби російської агресії 2014—2023 років (лексико-семантичний, лінгвокультурологічний і лексикографічний аспекти)»), **Наталії Костусяк** («Лінгвостилістичні та прагматичні особливості неодериватів та неографізмів періоду російсько-української війни»), **Маргарити Жуйкової** («Елементи традиційної культури українців в асоціативних полях (нові експериментальні дані)»), **Марії Кухарчишин** («Транстермінологізація як тенденція формування сучасних терміносистем (на прикладі української біологічної термінології)»), **Пшемислава Йозвікевича** («Nazwy grzybów

makroskopijnych z komponentem kolorystycznym w języku ukraińskim i polskim / Назви макроскопічних грибів із кольоровим компонентом в українській та польській мовах»); б) лексикографії — доповіді *Галини Мацюк* («Лексика українського повсякдення як об'єкт лексикографічного опису: теоретичні і прикладні аспекти»), *Зоряни Купчинської* («Словозмінно-орфографічний словник прізвищ Львівщини: від ідеї до її втілення»), *Олександри Антонів* («Розмовники воєнного часу: історія і сучасність»), *Лілії Харчук* («Словники української мови як основа кодифікації лексико-семантичних норм»); в) соціолінгвістики — виступи *Ольги Залужної* («Динаміка мовного конфлікту в Україні на початку 20-х років ХХІ століття»), *Оксани Ніки* («Мовна практика України в контексті сучасних соціогуманітарних викликів»), *Ірини Дудко* («Українська мова в контексті сучасних умов міжкультурної комунікації»), *Тетяни Фецап* («Статус української мови в полікультурному соціумі Республіки Туреччина»), *Ірини Багмут* («Вплив українських переселенців на популяризацію української мови в Угорщині»), *Олени Пелехатої* («Мовні ідеології та мовний менеджмент в умовах російсько-української війни: нові перспективи і завдання україністики»), *Марії Личук* («Мова — національний щит кожної нації»); г) дидактики — доповіді *Валентини Каліш* («Вивчення лексико-семантичних явищ здобувачами вищої філологічної освіти на когнітивно-комунікативній основі»), *Ірени Митнік* («Onomastyka w służbie dydaktyki ukrainistycznej / Ономастика на службі української дидактики»), *Ганни Швець* («Навчальна текстотека з української мови як іноземної: стан, структура, шляхи збагачення, методичний інструментарій»), *Уляни Холодової* («Проблематика викладання українознавчих дисциплін у чеському мовному середовищі (за матеріалами викладання в УП Оломоуць»)), *Олександри Касьянової* («Принципи транскрибування українських губних у навчанні студентів-іноземців»), *Ольги Петришиної* («Візія безпекового статусу української мови в сучасній академічній дидактиці»); г) стилістики та лінгвокультурології — виступи *Галини Насенко* («Динамічний характер норми української церковнослов'янщини у статистичних вимірах»), *Світлани Богдан* («Пріоритетні напрями лінгвостилістичних досліджень в Україні та в європейських центрах україністики»), *Ніни Данилюк* («Мовні образи в текстах українських пісень доби російсько-української війни 2014—2023 років»), *Оксани Микитюк* («Лінгвоперсонологія як призма вивчення мовної особистості Д. Донцова»), *Ірини Кононенко* («Лінгвокультурема *оселедець* — *śledz* в українській і польській мовних картинах світу»); д) граматики — доповіді *Василя Денисюка* («Двоїна: синкретичне зникнення чи офіційне невизнання»), *Анни Кізінської* («Techniki tłumaczeniowe stosowane w przekładzie terminów prawa suwilnego z języka polskiego na język ukraiński — studium przypadku / Техніки тлумачення, використовувані при перекладі цивільно-правових термінів з польської на українську мову — студіювання відмінків»), *Лариси Марчило* («До проблеми походження часових форм дієслова в українській мові (на матеріалі пам'яток ХVІІ ст.)»); е) дискурсології — виступи

Олени Доценко («Передбачення війни: комунікативно-прагматичні особливості»), **Адріани Чучвари** («“Російсько-українська війна”: структура, лексико-семантичні засоби реалізації стратегічного нарративу в посланнях Глави УГКЦ Святослава (Шевчука)»), **Олени Семенець** («“У цій єдності — найголовніша наша сила...”: дискурсивні стратегії консолідації українського суспільства в медійному просторі 2022—2023 років»), **Наталії Ясакової** («Українська мова і мовознавство у світлі постколоніалізму»), **Наталії Кобченко** («Міфи про українську мову та українську лінгвістику в світовому академічному дискурсі»); є) інших актуальних мовознавчих питань — доповіді **Алли Архангельської** («Трансформаційна парадигма фразеологізму в контексті міжмовного зіставлення»), **Тетяни Космеди** («Актуальні проблеми українського мовознавства на сторінках журналу “Studia Ucrainica Varsoviensia”: аспектуальний огляд (2013—2023: до 10-літнього ювілею)»), **Тетяни Тищенко** («Актуальні номінативні процеси в східноподільському ареалі української мови як відображення міждіалектної взаємодії»), **Людмили Марчук** («Міжривнева категорія градації в сучасній українській мові в світлі нових лінгвістичних досліджень»); **Світлани Дербі** («Сучасні українські дипломатичні перемовини: вербальний та невербальний аспекти»), **Марії Кравцової** («Феномен архетипів і його перекладознавче осмислення»), **Наталії Кондратенко** («Перспективи розвитку української політичної лінгвістики в європейському науковому просторі»), **Наталії Піддубної** («Новітні вектори української теолінгвістики: сакралізація в умовах війни»).

Різноманіття тем та обговорюваних під час конференції проблем засвідчують вагомий напрацювання кафедри українистики факультету прикладної лінгвістики Варшавського університету та всіх українців Польщі, України й інших країн світу, а жваві дискусії переконують, що українська мова та культура, українстика цікаві не лише українцям, а й науковцям-представникам інших народів, бо є невіддільним складником загальноєвропейського культурного й наукового процесу.

Наукову хроніку отримано 22.08.2023

Yuliia Tsyhvintseva, PhD in Philology, Junior Researcher of the Department of Lexicology, Lexicography and Structural-Mathematical Linguistics
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskiy St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: julivoznuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9684-3840>

WARSAW UKRAINIAN STUDIES IS 70 YEARS OLD